

Rím

- na Apeninskom polostrove
- **priaznivé podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva** – 2 hlavné rieky: S-rieka Pád, stred-rieka Tiber
- na Sicílii podmienky pre obilie, vinič, olivy
- **ložiská kovov** – Elba, stredná Itália-železo
- **dostatok stavebného materiálu**-mramor, hlina, drevo
- **rybolov, remeslá**

Osídlenie

- **okolo 12.stor pnl**
- od 12.stor: *stred a východ* – italské kmene – **Italikovia** - indo-eurospe kmene
pozostával z viacerých podkmeňov , najznámejší **Latinovia**-stredAp
Juh, Sicília – **Gréci, Kartágijci**
SZ – **Etruskovia**
S – **Kelti (Galovia)**

Etruskovia

- pôvod neznámy
- prisťahovali sa do Itálie okolo roku 1000pnl
- územie, kt. osídlili na Ap bolo nazvané **Etrúria**
- nikdy si **nevytvorili jednotný štát**, ale súhrn mestských štátov
- vládla **aristokracia na čele s kráľmi**, neskôr ich vystriedali **volení úradníci**
- vrchol v osídľovaní v 7-6.stor. kedy osídlili územie až po J – kontakt s Grékmi
- veľmi **vyspelá civilizácia** – systém kanálov na zavlažovanie, vodovody
- venovali sa **remeslu** – výborní kováči, spracovávali kovy, ťažba žel. rudy
- **architektúra** : typ. prvok – klenba, mohutné hradby, opevnenia, dobre vybudované mestá
- **umenie**: na keramike-ovplyvnené Grékmi – výjavy z gr. mytológie, Trójskej vojny na frezkách
- **písmo** : prevzali od Grékov, sprava doľava, jazyk dodnes nerozlúštený

Vznik Ríma

- v roku **753 pnl**
- leží na 7 pahorkoch pri rieke Tiber, 25 km od mora sa usadzovali **kmene Italikov**
- podľa legendy ho založil **Romulus**

LEGENDA:

- Aeneas (Grék) ušiel z Tróje, usadil sa v Itálii (v kraji Latium - budúci Rím)
- Aeneass vzal Rimanku Laviniu (dcéra kráľa); ich syn Július založil mesto Alba Longa
- Július mal 2 synov: Numitor, Amulius
- Amulius vyhnal svojho brata Numitora, jeho dcéru (Rea Silvia) dal k vestáľkam (panny); ale zostúpil k nej boh Mars a narodili sa im Romulus a Remus
- Amulius ich dal do košíka, nechal ich plaviť sa riekou Tiber; voda ich vyplavila na vrch Palatinum - našla ich vlčica, dojčila ich
- neskôr ich našiel a vychoval pastier Faustulus (aj jeho manželka Acca Larentia)
- Rom. a Rem. sa dozvedeli o svojej minulosti; rozhodli sa, že Amulia zosadia z trónu a dosadia tam svojho otca Numitora → podarilo sa im to
- v r. 753 na mieste Alba Longy založili Rím - spor o to, kto z nich je zakladateľom → vtáci (veštenie) ukázali, že Romulus

- Romulus urobil hranicu mesta; Remus túto hranicu prekročil - Rom. ho zabil („Tak zahynie každý, kto sa opováži prekročiť múry môjho mesta.“)

KRÁĽOVSTVO 753 – 510 pnl

- Kráľ bol najvyšším veliteľom a náboženským predstaviteľom
 - v období kráľovstva - **7 kráľov** (1. bol Romulus)
 - boje medzi Italikmi a Etruskami - E vyhrali, poslední 3 králi boli E
- Spoločnosť:**
- na čele - **kráľ**; pomáhal mu **senát** (300 mužov z bohatých rodín, pôvodne rada starších)
ľudové zhromaždenie, snem - schvaľovali rozhodnutia senátu
najväčší vplyv – rodová aristokracia
 - najmenšia spoločenská jednotka – **rodina** – tvorilo ju aj služobníctvo, mala pôdu
 - obyvateľstvo sa delilo na **kmene**, tie sa delili na **kúrie** → podľa toho sa muži stretávali na **kúrijných snemoch**, kde prijímali rozhodnutia kráľa
 - obyvateľstvo: **patricijovia** (patres - otec; členovia rodín, kt. založili Rím) - plnoprávni občania (obč. aj pol. práva, zastávali úrady)
plebejci (plebs - ľud; potomkovia neskorších prisťahovalcov)
neplnoprávni občania (nemali obč. práva, nemohli byť úradníkmi, ale mali osobnú slobodu)
otroci - úplne v rukách panovníka (rozhodoval o ich živote a smrti) - nemali osobnú slobodu
- **1. kráľ: Romulus**
 - **5. kráľ: Tarquinius Priscus** - Rím už bol veľmi dobre vybudovaný - vodovody, široké ulice, kanály
 - **6. kráľ: Servius Tullius** - uskutočnil **reformu**, podľa kt. obyvateľstvo rozdelil do **5 tried podľa veľkosti majetku** → **majetkový cenzus**:
 - **1. Patricijovia**
 - **2. Plebejci**
 - **3. klienti** - závislí od bohatých, pochádzali z rodu plebejcov, dávali sa pod ochranu patricijov
 - **4. otroci**
 - **5. prepustenci** - prepustení otroci
 - **+ proletári** (proles - potomok) - vrstva, kt. nemala majetok, ale osobnú slobodu a deti
 - na základe tejto reformy každá skupina musela vytvoriť **stotinu vojska**, obyvatelia si museli sami zabezpečiť vojenskú výstroj
 - Stotiny sa schádzali na **stotinovom sneme**, kde hlasovali; každá trieda mala toľko hlasov, koľko mala stotín postaviť do vojska
 - Reforma obmedzila moc rodovej aristokracie a vytvorili predpoklady pre rozvoj Ríma
 - **7. kráľ: Tarquinius Superbus (Spupný)** – Rimania sa vzbúrili => zbavenie kráľovej moci, volenie úradníkov; Italikovia ho vyhnaní v r. 510; tým sa skončila etruská nadvláda, zaniká kráľovstvo

REPUBLIKA 510 – 27 pnl

- Vrstvy:**
1. **patricijovia** (stará rodová šľachta so všetkými právami)
 2. **plebejci** (nižšie vrstvy, kt. majú majetok, ale nie práva)
 3. **proletári** (nemajú práva, majetok, ale majú osobnú slobodu)
 4. **otroci** (nemali ani slobodu)
- **prvé 2 storočia** Rímskej republiky - **vojny** medzi patric. a pleb. - boje za zrovnoprávnenie

- **plebejci tvorili základ vojska, ale nemali práva** - začali uskutočňovať **secesie** - odchody plebejcov na *Aventinum*; vyhrážali sa, že si založia vlastný štát
- patricijovia ich povolali späť a sľúbili im ústupky:
 - vytvorenie plebejskej úradníckej funkcie =>**tribún ľudu**
 - tribún ľudu mal právo veta
 - spísanie zákonov - **Zákon 12 tabúl** (boli medené, vystavené na verejnom mieste), spísala ho 10-členná komisia v rokoch **451-449 pnl**.
 - Postupne plebejci získavali rovnoprávnosť s patricijmi
- mohli sa uzatvárať manželstvá medzi patric. a pleb.
- 367 - plebejci mohli zastávať najvyšší úrad - **úrad konzula**
- 351 - ... aj funkciu **cenzora**; neskôr aj kňazské úrady
- uznesenia plebejských snemov mali platnosť zákonov
- cca r. 300 - úplné vyrovnanie patric. a pleb.
- vznikla nová vrstva **nobilita** - zmiešanie patric. a pleb., "*úradnícka aristokracia*"
- funkcie kráľa sa delili medzi každoročne volených úradníkov (aby nedošlo k zneužitiu funkcie)
- celý systém úradníkov → **magistrát**

Spoločnosť :

- v čase **mieru** na čele boli **2 konzuli** , - symbolom moci boli zviazané prúty so sekerou, znak neskôr prebrali fašisti
 - v čase **vojny** bol menovaný **diktátor** , kt. mal neobmedzenú vládu len pol roka
 - Nižšie funkcie : **prétori** – súdne spory, moc sa rovnala konzulom
 - Cenzori** – ohodnocovali každoročne majetok, delili ľudí do tried
 - Kvestori** – finančné záležitosti štátu
 - Edikovia** – bezpečnosť a poriadok
- Funkcie boli neplatené a volené
Fungoval tu **300 členný senát**
Existoval aj **snem = ľudové zhromaždenia**

OVLÁDNUTIE ITÁLIE RÍMOM:

- Rimania sa snažili vytlačiť Etruskov, podarilo sa im to okolo roku 500 a ovládli ich územie
- V 4.stot.pnl bojovali Rimania s Keltmi a za veľké výkupné sa im podarilo dostať za Alpy
- **Tarent**(na juhu) dlho odolával Rimanom , pozvalo si na pomoc **gréckeho kráľa Pyrrha**, tomu sa podarilo nad Rimanom zvíťaziť, ale sám mal obrovské straty, preto z Tarentu odtiahol
- **Pyrrhovo víťazstvo** (frazologizmus) - víťazstvo s veľkými stratami
- r. **265** - Rimania ovládli celý Ap. Polostrov
- z malého mesta sa stala veľká ríša (Rím)

Púnske vojny

- **814** - Feničania založili na sev. pobreží Afriky obchodnú kolóniu **Kartágo** - stalo sa jednou z najvýznamnejších obchodných kolónií Stredozemného mora → vhodné prírodné podmienky, výhodná poloha (prístup k moru) - poľnohospodárstvo (obilie, olivy; využívali prácu otrokov) a výroba
- Kartágijcov nazývali *Púni*

PRIČINA: obchodné súperenie

- **1. púnska vojna (264-241pnl) - spor o Sicíliu**
Rimanom sa darilo na súši, Kartágijcom na mori (lodiarske remeslo)
241 - Rimania porazili K na záp. pobreží Sicílie
237 - Sardínia a Korzika
→ S, S, K - 1. rímske provincie (územie, kt. je závislé)
- **2. púnska vojna (218-202pnl) - územie Hispánie (Španielsko)**
zámienka:Hanibalov (Kartágo) útok na Saguntum (spojenec Ríma)

Hanibal vytvoril veľké vojsko, prešiel cez Alpy (využil slony - moment prekvapenia) - stratil veľa zo svojho vojska, ale pridávali sa k nemu Kelti

Potom sa odohrala ďalšia bitka pri **Trasimenskom jazere a pri rieke Trebia, v kt. Hanibal porazil Rimanov**

V roku **216 pnl** sa odohrala bitka pri **Kannách**, v kt. **Rimania utpeli zdrvivú porážku**

Hanibal sa dostal až pred brány Rímu, ale do Rímu nevstúpil, kvôli nedostatku zásob, odtiahol od Ríma, ponáhal sa na pomoc Kartágu a v roku **202 pnl. bol Hanibal porazený v bitke pri Zame**; Hanibala dali do vyhnanstva do Malej Ázie, kde spáchal samovraždu – bol natoľko hrdý, aby sa nechal poraziť Rimanmi

Po 2. púnskej vojne získal Rím ďalšiu provinciu – **Hispaniu**, Kartágo muselo platiť odškodné a stratilo loďstvo

- **3. púnska vojna (149-146 pnl)- zničenie Kartága**

Príčiny: Rimania chceli definitívne zničiť Kartágo, využili ako spojenca numidského kráľa Massinisa

Priebeh: Rimania obliehali **Kartágo**, to nakoniec **kapitulovalo** a Rimania ho zrovnali so zemou a zem posolili, aby tam už ani tráva nerástla

S územia Kartága sa stala **provincia Afrika, Achája a Malá Ázia**

- Po púnských vojnách sa Rím stáva Rímskou ríšou s množstvom provincií a otrokov

KRÍZA RÍMSKEJ REPUBLIKY

- Pozitíva: Rím získal veľa provincií, kt. spravovali rímsky úradníci, Rím sa buduje, rozširuje sa (cesty, akvadukty, viadukty...), vznikla Via Appia – krížová cesta, do Ríma sa dostáva veľa otrokov (lacná pracovná sila) – otrokársky štát – vytváral spojenectvá s inými krajinami a tie mali vl. samosprávu a nemuseli Rímu platiť dane, nemohli mať vl. zahraničnú politiku ani vl. obranu

Negatíva: 1. v Ríme začali vznikať **latifundá** – veľkostatky – vznikli zobrať pôdu roľníkom a na nich pracovali otroci,

2. drobní roľníci prichádzajú o prácu, stávajú sa bezzemkami (proletári) – nemôžu slúžiť vojsku a žijú na úkor štátu

- Dochádza k reformám:

- **Tiberius Gracchus – reforma o pozemkovom maxime a minime**

- o pozemkové maximum – veľkostatkárom odobraná pôda ak mali viac ako 1000 jutár a prerozdeľovaná bezzemkom po 30 jutár (minimum)

v roku 133 pnl tribún ľudu

- **Gaius Gracchus – reforma vo forme obilného zákona**

- o štát mal predávať obilie bezzemkom lacnejšie

v roku 122-123 pnl tribún ľudu

- Reformy neúspešné, Tiberius zavraždený, Gaius aj s ostatnými prívržencami spáchal samovraždu
- Ďalší reformátor: **Gaius Marius** – voj. veliteľ, kt. sa snažil vyriešiť krízu v oblasti armády – zaviedol **žoldnierske vojsko** a po odslúžených rokoch mali dostať pôdu
- Medzi ľuďmi sa tvoria 2 skupiny:

1. **Populári** – za reformu – populus – ľud – tribúni ľudu, plebejci, ľudové zhromaždenia

2. **Optimáti** – proti reforme – optimus – najlepší – muži zo senátu, patricijovia

- Medzi nimi začína **občianska vojna**. Na čele **populárov bol Gaius Marius**, na čele **optimátov bol Cornelius Sulla**

- V 82 pnl **vyhrál Sulla** – zaviedol diktatúru (doživotný diktátor) a vydal **preskripcie** – zoznamy politicky nepohodlných osôb, kt. mohli byť kedykoľvek zabití, obmedzil moc ľudu. Zhromaždení, tribúnov ľudu, úradu sa vzdal sám a zomrel

SPARTAKOVO POVSTANIE – POVSTANIE OTROKOV – 73-71 PNL

- Počas krízy vypukla vzbura gladiátorov (gladius – meč) (otroci, kt. bojovali pre zábavu) na čele s tráckym otrokom **Spartakusom**
- Vypuklo v gladiátorskej škole v Capui

- Vzbúrenci sa uchýlili na kopci sochy Vezuv
- Povstanie **bolo neúspešné** – neboli jednotní – jedny chceli ísť na S, iní na J-Sicíliu
- Situáciu využíva Crassus – **gladiátori boli zabití**(600 tisíc), ich telá boli pribité na kríže, kt. lemovali cestu via Appia(z Capiu do Ríma)

PRVÝ TRIUMVIRÁT

- V roku **60** uzatvorili tajnú dohodu 3 politici : **Gnaeus Pompeius, Marcus Licinius, Gaius Julius Caesar**
- **Pompeius** – bol výborný veliteľ, preslávil sa vo viacerých vojnách
- **Crassus** – vyznamenal sa pri potlačení Spartakovho povstania
- **Caesar** – v roku 59 pnl zvolený za konzula
Po skončení úradu si nechal odhlasovať správu v Gálii a začal si ju podmaňovať, porazil niektoré keltské kmene a územie pripojil k Rímskej ríši
- V roku **56 pnl sa 3 politici stretli v meste Lucca**
- Pompeius/ Crassus sa stali konzulmi a po skončení si nechali odsúhlasiť správu provincií: Pompeius Hispániu a Crassus územie na východe, chcel bojovať proti Parthom
- Spojenectvo sa skončilo, Crassus zahynul vo vojne s Parthmi, Pompeius sa zblížil so senátom a intrigoval proti Caesarovi, dal ho zbaviť moci, taktiež jeho légii, kt. vybudoval a vycvičil v Gálii
- **49 pnl tiahol Caesar na Rím** a uskutočnila sa **2. Občianska vojna– Caesar prekročil rieku Rubikon**(Kocky sú hodené)
- Pompeius ušiel do Grécka, kde začal zhromažďovať vojsko
- Caesar sa zmocnil Ríma a porazil Pompeiových stúpencov v Hispánii
- **48 pnl** pri mestečku **Farsalos porazil nové Pomp.vojsko**, Pompeius ušiel do Grécka, kde ho zabil
- **47 pnl – Caesar definitívne porazil pontského kráľa v bitke pri Zele** a do Ríma poslal správu : Prišiel som, videl som, zvíťazil som. (Veni, vidi, vici.)
- v Egypte Caesar dosadil na trón **Kleopatru**, potom sa vrátil do Ríma, kde si nechal udeliť **titul diktátor**(doživotný) a vládol neobmedzene
- **uskutočnil reformy, zakladal kolónie**, do kt. sa sťahovali chudobní občania, najchudobnejším rozdávali obilie, nechal postaviť významné budovy a upravil kalendár – **juliánsky kalendár**, kt. sa používal až do 16.storočia
- Caesarova moc prekážala senátorom, kt. chceli pôvodnú republiku
- **15. Marca roku 44 Caesara** pri vstupe do senátu asi 60 senátori **dobodali na smrť** – medzi nimi aj jeho synovec, adoptívny syn Brutus (Aj ty Brutus?, Aj ty synku?)

DRUHÝ TRIUMVIRÁT

- Vytvára sa v roku **43 pnl – Antonius, Oktavius, Lepidus**
- Chceli potrestať Caesarových vrahov, potom už nemali nič spoločné
- Antonius odišiel do Egypta a postavil sa na stranu Kleopatry ; Lepidus bol zavraždený a Oktavius spravoval Rím
- Vojská Oktávia porazili spojené vojsko Antónia a Kleopatry v roku 31 v bitke pri myse Actium
- **Oktávius** sa ako víťaz vrátil do Ríma, tam mu v **roku 27 pnl** udelil senát **titul Augustus**-vznešený, a taktiež mu udelil viaceré úradnícke miesta
- Od roku 27 pnl sa datuje obdobie rímskeho cisárstva – **bol 1. rímsky cisár**

CISÁRSTVO

Principát – od slova princeps – prvý občan

- Pri **moci je cisár**, ale ponecháva **všetky republikánske orgány**
- **Octavius** okrem titulu **Augustus** - vznešený dostal titul **Imperátor** – najvyšší vojenský veliteľ, **Pontifikus** – najvyšší kňaz a na počesť Caesara aj titul **Caesar** – cisár
- Zabezpečil **Paxromanum** – 200 ročný rímsky mier
- Vytvoril elitné vojsko – **pretoriáni** – osobná stráž

- Dal vybudovať množstvo légii, zaslúžil sa o kultúrny rozvoj Ríma
- Podporoval umenie
- Bojoval s Germánmi, v **9 ni boli légie porazené v bitke pri Teutoburskom lese**
- Prví cisári pochádzajú z julsco-claudiovskej dynastie, do tej patrili Tiberius, Claudius, Kaligula, Nero
- **Tiberius** – pokračoval v politike Octaviana
- **Kaligula** – prezývka :Čižmička, dali mu vytvoriť vlastnú uniformu, nastolil teror
- **Nero** – „Aký umelec to vo mne umiera?“ – považoval sa za umelca, prenasledoval kresťanov,
- V **64 bol vypálený Rím**, Nero zvalil vinu na kresťanov ; samovražda
- Viedli politiku „ **chlieb a hry** “ – aby zabavili rímske obyvateľstvo a aby sa nebúrilo ; každoročne cisár daroval obyvateľstvu obilie, pôdu, peňažné dary+organizovali sa gladiátorské hry
- „**rozdeľuj a panuj**“ - uzatvárali spojenectvá s rôznymi krajinami, umelo medzi nimi vytvárali spory a potom dobývali

FlaviusVespasianus - zakladateľ flaviovskejdynastie

- Za jeho vlády a syna Tita sa politická situácia upokojila
- Postavili sa ďalšie významné stavby – **Koloseum** – kap.70 000 ľudí – gladiátorské hry a zápasy
- Jeho ďalší **syn Domitianus** prenasledoval senátorov, nechal sa uctievať ako Pán a Boh, zavraždili ho pretoriáni
- Senát zvolil za cisára **M. Cocceia Nervu** – ten aby si udržal moc **adoptoval M.UlpiaTraiana** – po Nervovej smrti prešla moc na Trajána
- **Traján porazil** v 2 vojnách **kmene Dákov a Peržanov** v Mezopotámii
- Za jeho vlády dosiahla ríši najväčší územný rozsah
- Bol posledný cisár, kt. viedol úspešné výbojné vojny
- **Hadrianus**– jeho nástupca, bol adoptovaný
- Pozdĺž ohrozených úsekov Ríma dal vystavať súvislý pás opevnení – **LimesRomanus** – aby zabránil nepriateľským kmeňom preniknúť do Rímskej ríše
- **LimesRomanus** – systém opevnení vojenských táborov a strážnych veží pozdĺž Dunaja a Rýna
- Prechádzal aj cez územie SR a blízke okolie
- Tvorili ho pomocné tábory (dnešné Rusovce),Gerulata
- Predsunuté pevnosti (Iža pri Komárne), Devín, Stupava, BA
- Legionárske tábory Vindolom(Viedeň), Carnuntum(Rakúsko), Petronel, Brigetio(Komárom v Maďarsku), Advincum(Budapešť)
- **AntoniusPius** – pokračoval v predchádzajúcej politike
- Za vlády všetkých prežívala RR rozkvet, rozvíjala sa remeselná a poľnohospodárska výroba, mestá prekvitali a rástli
- **MarkusAureliusAntonin** – za jeho vlády sa začali zahraničné politické problémy, musel viesť obranné vojny
- **161-166 – vojna proti Peržanom**, a od roku 166 až do svojej smrti bojoval proti germánskym, sarmatským kmeňom
- Tieto markomanské vojny sa odohrávali aj na našom území, jedným z kmeňov boli Kvádi – tí v 1-4 stor. sídlili na území Slovenska
- Významnou pamiatkou na vojny je rímsky nápis na trenčianskej hradnej skale – v roku 179

Dominát – od Dominuset Deus – Pán a Boh

- V dominátémá **cisár neobmedzenú moc** – túto formu založil cisár **Dioklecián** – posilnil hospodárstvo, zaviedol novú menu, rozšíril sa **kolonát**-drobný prenájom pôdy=>je predchodca feudálnych vzťahov

- Kolóni za prenajatú pôdu odvádzali aj peňažné, aj naturálne dávky
- Zaviedol **tetrarchiu – vláda štyroch**, zvolil si spoluvládco a o dôležitých veciach rozhodovali spoločne
- Po Diokleciánovi vládne **cisár Konštantín** – dal založiť **nové hl. mesto Konštantínopol** – dnešný Istanbul
- V roku **313 vydal Milánsky edikt** – kresťanstvo sa stalo náboženstvom vládnucej vrstvy
- **395 – cisár Theodosius rozdelil RR na Východorímsku** – tu vládol jeho syn **Arkádus, hl.mesto Konštantínopol ;úr. jazyk – gréčtina**; rozprestierala sa na Balkáne, v Malej Ázii, Egypte , neskôr sa premenovala na Byzantskú ríšu a tá pretrvala do roku 1453
- **Západorímska ríša** – vládol tu druhý Arkádiov syn – **Horatius, úr.jazyk latinčina, hl. mesto Ravenna**; rozprestierala sa na Apeninskom polostrove, v Gálií, Hispánií, S. Afrike a Británií
- V roku 375 začalo Veľké sťahovanie národov

Barbarizácia a rozpad Západorímskej ríše

- **375** sa Húni pohli z mongolských stepí a spôsobili **veľké sťahovanie národov**
- Pred nimi utekali germánske a slovanské kmene
- Pri Čiernom mori sa nachádzala ríša Galov, Húni ju zničili a **Gáli sa rozpadli na 2 kmene : Ostrogótov a Vizigótov**
- **Vizigótia** dostali do **Gálie**, kde založili svoju ríšu a **Ostrogóti** sa dostali do **Sev. Talianska**
- Na S. Afriky sa vytvorila ríša Vandalov
- V roku **410 Vizigóti dobyli Rím**
- Rím bojoval aj s Húnmi, kt. boli v roku **451** porazení v bitke pri **Katalaunských poliach**
- V tejto bitke zahynul aj vodca Húnov- **Atila**
- **455 Rím dobyli iné kmene** – Vandali a zničili ho
- Germánske kmene neustále aj potom útočili na Západorímsku ríšu a v roku **476** germánsky náčelník **Odo Akar zosadil posledného rímskeho cisára Augusta Romula a Západorímska ríša zanikla**(zlá hospodárska, finančná a vojenská situácia, nájazdy Barbarov)

Rímska kultúra

- vychádzala z etruskej a gréckej

PÍSMO: latinka, sprava doľava

ŠKOLSTVO: nadväzovalo na grécky systém

Plnoprávny občania mohli navštevovať 3 stupne: 7-12 rokov – čítať, písať, počítať

12-16 rokov- aritmetika,geo,hudba,dej,gram,ant.kultúra

16 rokov – mohli študovať rečníctvo a právo

ARCHITEKTÚRA: vznikla v 8.storočí ; spojenie gréckej a etruskej architektúry,

prevládali chrámy-palatín(sídlo cisárov), Pantenón

vodovody-aquadukty, mosty-viadukty,

fóra-námestia s obchodmi,

thermy-kúpele – oddych, rokovania

Cisári si dávali stavať víťazné stĺpy a víťazné oblúky (stĺpy – cisár Traian, Marcus Aurelius; oblúk – Septimus, Titus, Konstantinus)

Nové druhy stavieb: bazilika, amfiteáter, cirkus, kúpele, víťazný oblúk

Baziliky – obchod, Juliánska b., Maxentiova b.

Amfiteáter – gladiátorské bitky, Koloseum

Forum Romanum, Caracallove kúpele, cirkus Maximus

Zákl. architektonické prvky: stĺpy(Gréci), klenba(Etruskovia) = rímsky sloh

Materiál: kameň, tehly,; spájali ich maltou, stĺp mal dekoratívnu funkciu

Forum Romanum – obchodné, snemové účely, trhy, súdne riadenia, verejná zábava

Rimania budovali aj spevnené cesty , napr. Via Appia

SOCHÁRSTVO: vychádzalo z gréckeho, zameriavali sa na busty (mramor), reliéfy a plastiky na kameňoch a víťazných oblúkoch

Kapitolská vlčica (bronz)

Mars z Todi

MALIARSTVO: fresky(nástenné maľby)-hrobky mŕtvych, zobrazenie výjavov z trójskej vojny a gr.mytol

Zdobená keramika, kovové skrinky, zrkadlá

mozaiky najlepšie zachované v Pompejách a Herkunáleme (zaliate Vezuvom)

LITERATÚRA: prebratá od Grékov ; vznik nového žánru - satira

LYRIKA: Publius Ovidius Naso – Umenie milovať,

Publius Vergilius Maro – Bukoliga georgika

Horatius (epódy, satiry, ódy, listy)

DRÁMA: Platus

DEJEPIS: Tacitus

Rozvoj literatúry za vlády Oktávia

REČNÍCTVO: samostaná veda, pretože funkcie boli volené a museli si ich obhájiť, získanie voličov ; najznámejší rečník a filozof Cicero , Cato

FILOZOFIA: Seneca, Marcus Aurelius

NÁBOŽENSTVO: zo začiatku polyteistické(Gréci), od zač. letopočtu sa šíri kresťanstvo

PRÁVO: najväčší prínos civilizácie,

najvýznamnejšie : Zákony 12 tabúl – verejné zákony

občianske práva

zvykové práva,

pre všetkých platné a nenavezovali na ostatné zákony

Každý rímsky občan mal právo na súdny proces so sudcom, obhajcom a prokurátorom, Moc sudcu bola obmedzené zákonmi. Pokračovateľom bolo byzantské právo